

Co-funded by
the European Union

Participarea femeilor migrante la viața politică și democratică în Italia

Laura Albu and Silvia Dumitrache

2023

Recunoaștere

Studiu Europa realizat de Women in Development Europe+ (WIDE+):

Autoare: Nurhidayah Hassan, Lucía Tapia Pesquera, Magda Saginashvili, și Gea Meijers

Studiu Danemarca realizat de KULU - Women and Development:

Autoare: Pola Starzinska, Janice G. Førde și Ruth Ejdrup Olsen

Studiu Italia realizat de Romanian Women's Lobby (RoWL):

Autoare: Laura Albu și Silvia Dumitrache

Studiu Germania realizat de Gabriela Germania:

Autoare: Catherine Abon

Studiu Serbia realizat de ONG-ul Atina:

Autoare: Andrijana Radoičić Nedeljković și Jelena Hrnjak

Corector: Alison Whyte

Editori: Nurhidayah Hassan (toate Studii) și Umbreen Salim (Studiu Danemarca)

Aspect și design: Kaligram

Autoarele studiului mulțumesc tuturor membrilor, partenerilor proiectului WE-EM-POWER și grupului de lucru WIDE+ migrație și egalitate de gen, activistelor migrante, experților și factorilor de decizie care au contribuit cu informații și expertiză la studii și, în ansamblu, la Proiectul WE EMPOWER.

Finanțat de Uniunea Europeană, studiul a fost realizat în cadrul proiectului "Expanding tools in Addressing Barriers for Migrant Women to participate in Democratic Life – WE EMPOWER".

Opiniile exprimate sunt doar ale autoarelor și nu reflectă opiniile Uniunii Europene sau ale Agenției Executive pentru Educație și Cultură (EACEA). Nici Uniunea Europeană și nici autoritatea finanțatoare nu pot fi considerate responsabile pentru acestea.

Co-funded by
the European Union

Alianza por la
Solidaridad

act:onaid

Continutul

1. Introducere	5
2. Femeile migrante în Italia	6
3. Bariere în calea participării femeilor migrante	8
a) Bariere legale în calea participării la viața politică	8
b) Bariere sociale și culturale în calea participării la viața democratică	9
c) Impactul COVID-19 asupra femeilor migrante	12
4. Participarea femeilor migrante la viața politică	14
5. Participarea femeilor migrante la viața democratică	15
6. Măsuri pentru promovarea și îmbunătățirea participării femeilor migrante în Italia	17
Concluzie	18
Resurse	19

1. Introducere

Scopul acestei lucrări este de a examina participarea femeilor migrante la viața politică și democratică din Italia. Principalii indicatori pe care îi urmărim sunt - dreptul de vot, dreptul de a candida, dreptul de a se înscrie în partide politice, precum și dreptul, oportunitatea și spațiul de a influența procesele de luare a deciziilor publice.

Acest document este scris în cadrul proiectului WE-EMPOWER, care folosește o definiție incluzivă a femeilor migrante - pentru noi, termenul **“femei migrante” se referă la TOATE femeile, inclusiv la persoanele care nu se conformează genului, la cele care au fost strămutate între țări, traficate, care s-au mutat dintr-o țară terță sau europeană către o destinație din Europa sau la femeile care sunt migrante la a doua generație.**

Participarea efectivă a femeilor migrante este necesară pentru ca acestea să poată contribui cu ideile și propunerile lor la dezvoltarea societăților în care trăiesc. Cu toate acestea, în Italia există încă multe bariere în calea vizibilității și a vocilor femeilor migrante în spațiile publice și politice, motiv pentru care este important să avem o înțelegere mai profundă a contextului din jurul migrației, al femeilor migrante și al participării în Italia.

În Italia, femeile de origine migrantă, atât din prima cât și din a doua generație, se prezintă diferit față de omologii lor de sex masculin, deoarece sunt indivizi autonomi în fluxurile migratorii, pe piața muncii și în societate, unde se angajează în asociații, dezvoltă noi forme de activism și participă la activități artistice și literare. Cu toate acestea, femeile migrante rămân blocate între o “dorință puternică de afirmare personală și expunerea cronică la condiții de vulnerabilitate” (Redattore Sociale, 2023).

2. Femeile migrante în Italia

În ultimele câteva decenii, tot mai multe femei au migrat în Italia pe, fie pentru muncă, fie pentru educație și/sau din motive familiale. Cercetările privind migrația au vizat în principal lucrătorii migranți în general și nu au fost neapărat dezagregate în funcție de sex. Prin urmare, subiectul femeilor migrante din Italia nu este surprinzător faptul că nu este suficient cercetat. Acest lucru reflectă dezbaterile de lungă durată cu privire la problema așa-numitei “diferențe de date de gen”,¹ care se referă la modul în care femeile sunt ignorate sau subreprezentate în statistici (Perez, 2020).^{2,3}

Conform datelor oficiale (ISTAT, 2012), **migranții care trăiesc în Italia reprezintă 7,5% din populație (4, 570, 317 milioane). Ucrainenii, moldovenii, polonezii, peruani și ecuatorienii au procente mai mari de femei, în timp ce indienii, tunisienii, egiptenii și bangladeshienii sunt în majoritate bărbați.**

În Italia, nu există o definiție a termenului “migrant” în lege. Termenul include mai multe categorii juridice bine definite de migranți, cum ar fi “lucrătorii migranți”, care se referă la persoanele ale căror tipuri de deplasări sunt definite legal; “migranții clandestini”, al căror statut sau mijloace de deplasare nu sunt definite în mod specific în dreptul internațional; și studenții internaționali. În plus, Italia nu are o lege independentă privind integrarea.

Problemele legate de sosirea și integrarea migranților au devenit din ce în ce mai controversate în Italia în ultimul deceniu, deoarece partidele populiste de dreapta au făcut din această problemă un element-cheie al platformelor lor politice. Un rol esențial a fost jucat, de asemenea, de partidele de centru-stânga, primele care au aprobat măsuri restrictive pentru a împiedica noi sosiri, încheind în același timp acorduri controversate cu actori din țări terțe pentru a interzice noi plecări de pe coastele italiene. Narațiunile contrare privind necesitatea ca Italia (o țară care încă se confruntă cu emigrația și este afectată de o rată foarte scă-

¹ Caroline Criado Perez (2020) - Trebuie să reducem decalajul de gen în materie de date prin includerea femeilor în algoritmiile noștri, <https://time.com/collection/davos-%202020/5764698/gender-data-gap/>

² Maria Elena Pontecorvo, (2023), articolul Indagine Istat: stranieri e naturalizzati nel mercato del lavoro italiano, Stranieri in Italia Magazine <https://stranieriinitalia.it/attualita/indagine-istat-stranieri-e-naturalizzati-nel-mercato-del-lavoro-italiano>

³ Alessandra Tosi (2020) - Articolul Femeile migrante sunt primele care suferă din cauza diferențelor salariale dintre femei și bărbați în Italia, Italics Magazine, <https://italicsmag.com/2020/11/30/on-italys-gender-pay-and-data-gap-and-migrant-women/>

zută a natalității) să permită și să integreze efectiv migranții și lucrătorii pentru a face statul social sustenabil, au ramas ne-auzite.⁴

“Raportul anual privind situația pieței muncii a imigranților în Italia, 2022”,⁵ publicat de Ministerul Muncii și Politicilor Sociale din Italia, oferă o analiză detaliată a prezenței și proporției imigranților, atât cetățeni UE, cât și resortisanți ai țărilor terțe, pe piața muncii din Italia. Potrivit acestui raport, cele mai mari comunități de migranți sunt cele românești (1, 076, 000 persoane în total), albaneze (421, 000) și marocane (414, 000).⁶ **Printre migranții care provin din Europa de Est există un procent mai mare de femei (60% românce și 78% ucrainene), angajate în special ca lucrători casnici.** Migranții ilegali, în special din Africa și Asia, sunt în majoritate bărbați. **În 2020, cei mai mulți migranți rezidenți în Italia erau femei (53,6%).** Potrivit sondajelor OIM din 2019 și 2020, motivele economice, alături de persecuție și violență, par a fi printre cei mai comuni factori care contribuie la emigrare, apărând întotdeauna ca primele două opțiuni ale respondenților.

Migranții, în special cei aflați în situație neregulamentară din țări din afara UE, au o probabilitate mai mare de a fi lucrători precari, câștigând mai puțin decât italienii, și au o rată mai mare a șomajului (13% față de 8,7%) și o proporție mai mare de NEET,⁷ în rândul tinerilor și al femeilor.

Întinzându-se în Marea Mediterană centrală, Italia este un coridor natural de intrare în Europa, primind anual mii de refugiați și migranți ilegali din Africa și Asia. Recent, Italia a declarat “stare de urgență” în ceea ce privește situația migrației, deoarece gărzile de coastă italiene au salvat peste 31.000 de migranți din ianuarie 2023 (Wallis, 2023). Cu toate acestea, organizațiile umanitare susțin că această declarație este exagerată, deoarece nu este prima dată când Italia face o astfel de declarație și . Potrivit unor experți, Italia caută motive pentru a-și încălca obligațiile de a permite migranților să solicite azil în țară (Ibid.). În plus, odată ce migranții ajung și sunt plasați în centrele de primire, aceștia se confruntă cu numeroase probleme exacerbate de procesele complexe de solicitare a azilului și de condițiile precare din centrele de primire (Wallis, 2022).

Invazia Rusiei în Ucraina a adus, de asemenea, mulți ucraineni în Italia - până în octombrie 2022, 172, 405 refugiați din Ucraina au sosit.

⁴ Juliani M.Campisi, Cecilia Emma Sittilota (2022) - <https://www.iai.it/en/pubblicazioni/italys-far-right-and-migration-debate-implications-europ> -Istituto Affari Internazionali

⁵ Se utilizează numai date din informațiile de pe piața muncii.

⁶ Raport anual privind situația pe piața muncii a imigranților din Italia, 2022 - https://ec.europa.eu/migrant-integration/library-document/2022-annual-report-labour-market-situations-immigrants-italy_en

⁷ NEET - Tineri care nu urmează o formă de învățământ, nu lucrează sau nu urmează o formare profesională

Cei mai mulți dintre ei sunt femei (91, 788) și copii (51, 101).⁸ La fel ca multe țări UE, Italia a oferit o primire călduroasă refugiaților ucraineni în comparație cu refugiații din alte țări. Un studiu recent a constatat că, în Italia, atitudinile față de refugiații sirieni sunt mai negative decât față de ucraineni (Drazanova și Geddes, 2022).

3. Bariere în calea participării femeilor migrante

a) Bariere legale în calea participării la viața politică

În general, oportunitățile de acțiune colectivă și de activism politic ale migranților sunt limitate din diverse motive. Printre acestea se numără regimurile juridice din ce în ce mai restrictive ale Italiei în materie de imigrație și azil, care împiedică accesul la un permis de ședere în țară și pun în pericol migranții care ar dori să participe și să fie mai vizibili în public. Chiar și pentru acei migranți cu permise de ședere, ar putea fi dificil să beneficieze de drepturi politice depline din cauza legăturii dintre statutul de cetățean și drepturile electorale. În 2002, guvernul italian a adoptat legea "Bossa-Fini", care a introdus sancțiuni penale pentru migranții fără permis de ședere (ERRC, 2002). Conform acestei legi, permisul de ședere a fost legat de un contract de muncă, ceea ce a eliminat necesitatea unui "sponsor" care să acționeze ca garant pentru migrant (Obasuyi, 2022). De atunci, legea a fost abrogată, dar a simbolizat modul în care imigrația este privită ca "o "problemă" de ordine publică".⁹

Accesul la dreptul de vot pentru migranți și pentru femeile migrante la nivel local și național în Italia este legat de statutul lor în țara de origine. Toți cetățenii UE care lociesc ca rezidenți în Italia și sunt înregistrați ca rezidenți în comunitatea locală au dreptul legal de a vota la anumite alegeri italiene, în special la alegerile municipale și la alegerile europene. Înregistrarea pentru a vota la oricare dintre aceste alegeri nu califică automat un alegător pentru cealaltă. De asemenea, un cetățean al UE

⁸ https://www.esteri.it/en/politica-estera-e-cooperazione-allo-sviluppo/aree_geografiche/europa/litalia-a-sostegno-dellucraina/

⁹ Oiza Obasuyi (2022) - Partecipazione Politica Persone Straniere Italia, Fondazione Feltrinelli <https://fondazionefeltrinelli.it/partecipazione-politica-persone-straniere-italia/>

poate candida la alegerile municipale, în aceleași condiții ca și un cetățean italian. Resortisanții **țărilor terțe care nu sunt cetățeni UE nu au drept de vot în Italia.**

b) Bariere sociale și culturale în calea participării la viața democratică

Pentru femeile migrante, **relațiile inegale de gen și discriminarea bazată pe gen** reprezintă bariere în calea participării lor politice și a activismului.¹⁰ Italia se numără printre țările din UE cu cea mai scăzută egalitate de gen, conform Indicelui european al egalității de gen (EIGE, 2022).

Politicile de abordare a inegalității de gen au fost prudente, în timp ce progresele în cadrul legal au fost promovate în principal de directivele venite din partea UE sau de presiunea din partea societății civile. Italia nu dispune de o infrastructură de gen adecvată la nivel național pentru a promova, coordona și monitoriza inițiativele privind egalitatea de gen. Pe lângă problemele legate de prejudecățile rasiale și de xenofobie, stereotipurile culturale și discriminarea de gen există ca bariere pentru femeile migrante. Lipsa accesului la servicii de sănătate sexuală și reproductivă reprezintă, de asemenea, o problemă gravă pentru femei. De exemplu, datele Ministerului Sănătății,¹¹ publicate în iunie 2021, au arătat că 64,6 % dintre ginecologii și 44,6 % dintre anesteziștii din Italia refuză să efectueze avorturi. Accesul la avortul medical, prin utilizarea medicamentelor eliberate pe bază de prescripție medicală pentru a pune capăt unei sarcini în condiții de siguranță, a variat, de asemenea, în mod semnificativ între regiunile țării, cu o medie națională de 35 % pentru toate procedurile.¹² Aceste dispoziții afectează în mod direct capacitatea tuturor femeilor, în special a femeilor migrante care nu au deja acces la asistență medicală de bază, de a avea o viață liberă și independentă.

În ceea ce privește participarea pe piața muncii, în 2020, **doar una din două femei migrante lucra, iar acestea sunt mai sărace decât media europeană** (în comparație cu femeile migrante din alte țări europene) (InfoMigrants, 2022). Unele motive pot fi atribuite unor factori culturali,

¹⁰ Ilaria Boiano - (2022) - Participarea politică a femeilor migrante și refugiate ca o condiție esențială pentru egalitatea de gen și o democrație autentică - Consulting EUTH Project <https://consulting-euthproject.eu/2022/06/01/migrant-and-refugee-womens-political-participation-as-essential-prerequisite-for-gender-equality-and-genuine-democracy>

¹¹ Ministero della Salute (2020) - Relazione Del Ministro Della Salute Sulla Attuazione Della Legge Contenente Norme Per La Tutela Sociale Della Maternità E Per L'interruzione Volontaria Di Gravidanza (Legge 194/78) - https://www.salute.gov.it/imgs/C_17_pubblicazioni_3236_allegato.pdf

¹² Human Rights Watch (2023) Raport mondial: Italia/-<https://www.hrw.org/world-report/2023/country-chapters/italy>

în funcție de tradițiile din țara de origine, în timp ce altele se datorează unor motive legate de intrarea în Italia.

Femeile migrante care vin în Italia pentru reunificarea familială întâmpină dificultăți în a intra pe piața muncii. Potrivit constatărilor publicate în Dosarul statistic privind imigrația din 2021 al IDOS, în 2020, 14 % dintre femeile migrante au declarat că nu lucrează, față de 8,1 % în 2019 și 9,1 % dintre femeile italiene. Procentul femeilor migrante cu un nivel de educație prea ridicat a rămas, de asemenea, mare, 42,3% dintre lucrătoarele migrante deținând un nivel de calificare mai ridicat decât cel necesar pentru locul de muncă. Această cifră este semnificativ mai mare atât decât cea a femeilor italiene (24,8%), cât și decât cea a bărbaților migranți (27,7%). Femeile lucrătoare migrante nu numai că câștigă cu 17% mai puțin (894 de euro pe lună) decât media generală a migranților, dar și cu 28,2% mai puțin decât femeile lucrătoare italiene (1 245 de euro), primind deja un salariu mediu mai mic decât cel al conaționalilor (IDOS, 2021).

Atunci când femeile migrante muncesc, acestea sunt adesea plasate în sectoare în care este mai probabil să primească tratament nefavorabil: ca lucrătoare casnice, îngrijitoare și personal de curățenie în birouri și întreprinderi. În sectorul casnic, există o concentrație mare de muncă nedeclarată. **Femeile migrante din sectorul de îngrijire și din sectorul casnic sunt unul dintre cele mai puțin protejate grupuri de lucrători în temeiul legislației internaționale și naționale în domeniul muncii.** Vulnerabilitatea lor reiese din lipsa recunoașterii competențelor care le-ar permite să obțină locuri de muncă în alte domenii. Adesea, acestea lucrează în sfera intimă a locuinței, în imediata apropiere a angajatorilor lor. Degani afirmă că există o excludere “paradoxală” a lucrătorilor migranți din domeniul îngrijirii din dezbaterile politice și publice privind securizarea migranților (Degani, 2022).

În prezent, pe măsură ce familiile italiene devin din ce în ce mai dependente de ajutor extern pentru munca domestică, femeile migrante sunt angajate în cea mai mare parte ca îngrijitoare. Mai mult de două din cinci femei migrante (care sunt angajate) lucrează în acest sector. Silvia Dumitrache de la Associazione Donne Romene (ADRI)¹³ în Italia (ADRI) explică, “Cifrele sunt clare: șapte din zece pensionari nu-și pot permite să angajeze în mod legal ajutoare la domiciliu din veniturile lor. Statul știe acest lucru, dar nu face nimic în acest sens. Există multă retorică despre rolul crucial pe care îl joacă acești lucrători, dar este vorba de o

¹³ ADRI este partener al proiectului WE-EMPOWER și membru al grupului de lucru WIDE+ pentru migrație și gen. <https://adriassociazione.wordpress.com/>

exploatare instituțională ed. Ei nu numai că sunt invizibili, dar sunt și ignorați în mod deliberat.” (Marchese, 2021).

Prezența din ce în ce mai mare a femeilor migrante în Italia - caracterizată de multe diferențe interne în ceea ce privește experiența migratorie și statutul legal (Bonizzoni, 2011), a declanșat un interes sporit din partea mass-media și, încet, feminizarea migrației a început să fie vizibilă chiar și în presă, modificând reprezentarea predominantă a migrației ca fenomen esențialmente masculin (Giorgi, 2012). Cu toate acestea, o analiză a mass-mediei relevă **o lipsă sistematică de atenție față de problemele care preocupă femeile migrante.**

Femeile migrante sunt reprezentate predominant prin prisma unei len-tile culturale, înfățișate ca fiind “Cealaltă”. Foarte puține studii se concentrează în mod specific asupra femeilor migrante în presa italiană (Campani, 2001; Censis, 2002). Atunci când devin vizibile, femeile migrante sunt reprezentate în principal ca menajere, ca figuri liniștitoare. Există, de asemenea, o imagine emoționantă a prostituatei migrante - supusă, complet dependentă de bărbați și adesea etichetată drept “sclavă”. Această figură de victimă a contribuit la criminaliscriminalizarea migranților - iar presa ignoră complet cazurile de femei care au reușit să recâștige controlul asupra vieții lor. În al doilea rând, femeia musulmană, sosită prin reîntregirea familiei, este deseori prezentată ca fiind “Cealaltă”, supusă față de bărbații musulmani și complet încorporată în cultura țării sale de origine.

Tabelul 1 prezintă subiectele legate de imaginea femeilor migrante și se concentrează în special pe drepturile reproductive. Un procent mare este legat de sexualitate: această categorie include subiecte precum prostituția, relațiile de gen și alte aspecte conexe (căsătorii forțate și “f mutilarea genitală feminină”). 15 % dintre articole se concentrează asupra femeilor migrante și a maternității și, în sens mai larg, asupra relației dintre mamele migrante și copiii lor (în Italia și în străinătate). Ultima categorie include o varietate de articole care menționează femeile migrante în legătură cu alte subiecte, cum ar fi prezența lor pe piața muncii.

Table I - Migrant Women and the Italian Press - Topocs Distribution (Percentages)

Topic	Non-partisan	Catholic	Left	Right	Total
Maternity	20	16	4	3	15
Sexuality	17	18	32	38	22
Fertility/Abortion	39	49	51	43	42
Various + mix	24	17	13	16	21
Total	100	100	100	100	100

Sursa: Alberta Giorgi, 2012, The Cultural Construction of Migrant Women in the Italian Press (Construcția culturală a femeilor migrante în presa italiană)

c) Impactul COVID-19 asupra femeilor migrante

În timpul pandemiei COVID-19, angajatorii i-au redus la tăcere pe lucrătorii din domeniul sănătății care și-au exprimat îngrijorarea cu privire la condițiile de muncă din centrele de îngrijire (Amnesty International, 2021). Violența împotriva femeilor a persistat, iar obstacolele în calea accesului la avort nu au fost abordate. Un raport al UNICEF (2022) a constatat că femeile migrante din Italia s-au confruntat cu un risc sporit de violență din cauza izolării mai mari, a accesului mai redus la servicii și la rețele/centre de sprijin.

În 2021, Italia a înregistrat un total de 93 de femei ucise în incidente de violență domestică, 70 dintre acestea de către parteneri sau foști parteneri (Reuters, 2021). În decembrie 2021, guvernul a aprobat un proiect de lege pentru consolidarea măsurilor de prevenire a violenței împotriva femeilor și a violenței domestice. Printre acestea se numără accesul la despăgubiri provizorii timpurii în timpul anchetelor penale pentru victimele care raportează abuzurile și puteri mai largi pentru autorități de a adopta măsuri de supraveghere și coercitive împotriva autorilor (Ibidem).

În octombrie 2021, Senatul a blocat un proiect de lege menit să combată discriminarea și violența pe criterii de sex/gender, orientare sexuală, identitate de gen și handicap (Euronews, 2021). Proiectul de lege ar fi extins pentru persoanele LGBTI, femeile și persoanele cu dizabilități aceleași protecții disponibile pentru victimele discursului instigator la ură și ale crimelor motivate de ură bazate pe motive rasiste, religioase, etnice și naționaliste, având ca efect direct de a oferi mai puțină protecție femeilor migrante ca victime ale violenței bazate pe gen.

În 2020, a fost lansat un proiect de regularizare menit să asigure că persoanele cu statut neregulamentar pot obține permise de ședere și de muncă și pot avea acces la servicii de sănătate în timpul pandemiei - cu toate acestea, a obținut rezultate limitate. Măsura s-a aplicat numai lucrătorilor din sectorul agroalimentar și lucrătorilor casnici (inclusiv lucrătorilor de îngrijire la domiciliu) (PICUM, 2021). În timp ce 89 % dintre lucrătorii casnici sunt femei, datele arată că doi din trei bărbați migranți au depus cereri de regularizare (Degani, 2022). Un număr mai mic de femei migrante care solicită regularizarea duce la "persistența exploataării" (Ibidem). Lucrătorii casnici care sunt femei migrante continuă să aibă condiții de muncă neregulamentare și sunt excluși în mod sistematic de la reglementările și beneficiile muncii.

Un exemplu notabil de femeie politician din Italia cu origini migrante:

Cécile Kashetu Kyenge, născută Kashetu Kyenge, 28 august 1964, este un politician și oftalmolog italian. A fost ministru pentru Integritate în cabinetul Letta din 2013-2014 și primul ministru de culoare din guvernul italian. Ea a propus o lege care să acorde cetățenie copiilor de imigranți dacă aceștia se nasc pe teritoriul italian.

Atât presa italiană, cât și cea internațională au relatat în mod regulat discursuri rasiste scandaloase împotriva ei, venite din partea unor membri influenți ai parlamentului, politicieni aleși, membri ai circumscripțiilor locale și ai consiliilor municipale (Meret, Corte și Sangiuliano (2013). Cuvintele lui Cécile Kyenge la prima sa conferință de presă, în replică la presa mainstream care o numea în continuare "primul ministru de culoare", a răspuns "Nu sunt de culoare, sunt de neagră și sunt mândră că sunt așa... trebuie într-adevăr să folosim cuvintele potrivite, începând cu cele pe care le folosim pentru a defini diversitatea, care este o resursă".

A fost aleasă în 2014 în Parlamentul European, unde a fost membră a Comisiei pentru libertăți civile, justiție și afaceri interne.

4. Participarea femeilor migrante la viața politică

Având în vedere multiplele bariere cu care se confruntă femeile migrante în ceea ce privește participarea, oportunitățile ca acestea să joace un rol activ în viața politică sunt foarte limitate. În timp ce dreptul de vot este exclusiv pentru cetățenii italieni și ai UE, femeile migrante care sunt resortisante ale țărilor terțe nu au nicio posibilitate de a fi active în viața politică. În plus, reprezentarea femeilor în politica italiană rămâne foarte scăzută.

Pentru a crește reprezentarea femeilor în politica italiană, au fost introduse cotele de gen și preferința de "dublu gen" în alegerile administrative, adică posibilitatea de a vota pentru o femeie și un bărbat pe buletinul de vot. Preferința dublă de gen este un nou mecanism care nu rezervă o cotă de locuri pentru sexul subreprezentat, și repară subreprezentarea femeilor în adunările decizionale, prin intermediul unui al doilea vot de preferință. Datorită acestuia, este încurajat un mai mare echilibru de gen în cadrul adunărilor, dar nu este impus. La fel ca și cotele, dubla preferință de gen este o măsură antidiscriminatorie formulată în mod neutru, deoarece nu afectează, direct sau indirect, rezultatele alegerilor. În vigoare din 2013, potrivit unui studiu recent, măsurile au influențat componența administrațiilor locale, crescând cu 18% reprezentarea femeilor în consiliile municipale. În ciuda rezultatelor bune, este posibil ca dubla preferință să nu-și fi atins încă întregul potențial. Cotele de gen și dubla preferință sunt soluții care deschid ușa către politică, dar sunt departe de a conferi putere politică deplină.¹⁴

Inegalități și mai notabile pot fi găsite în administrația municipală și regională; chiar dacă reprezentarea locală este din ce în ce mai incluzivă, conform raportului Senatului privind egalitatea de gen, **mai puțin de 15% dintre primari sunt femei**.¹⁵ Există multe obstacole care trebuie depășite în procesul politic de selecție și de a fi ales. Lipsa modelelor feminine este un factor de descurajare. În plus, din cauza prezenței scăzute a femeilor, se formează așteptări scăzute de succes, ceea ce descurajează și mai mult participarea.

În general, există o lipsă generală de politici de integrare a dimensiunii de gen. Atât legile, cât și practicile sunt, de obicei, lipsite de perspectiva de

¹⁴ Di Orizonti Politici (2020): Mai multe femei în politică, dar fără mari puteri -La Voce <https://www.lavoce.info/archives/67586/piu-donne-in-politica-ma-senza-grandi-poteri/>

14 ¹⁵ Universitatea Bocconi (2023) -Italia, un studiu de caz real al leadershipului feminin, <https://www.viasarfatti25.unibocconi.eu/notizia.php?idArt=25213>

gen și contribuie adesea la simpla reproducere a inegalităților și a viziunii stereotipice asupra femeilor. Această orbire la perspectiva de gen și lipsa de interes pentru a auzi vocile femeilor migrante în Parlamenta dus la situația în care exista o singură femeie de origine migrantă în Parlamentul italian în 2022 (din 630 de deputați și 315 senatori) (Petrovic, 2022).

De-a lungul anilor, au existat câteva exemple de femei migrante în instituțiile publice. Printre acestea se numără Mercedes Lourdes Frias, din Republica Dominicană, fost consilier pentru imigrație în municipalitatea din Empoli, și Cécile Kyenge, născută în Republica Democrată Congo, numită ministru al integrării de către guvernul Letta în 2013-2014 (Pasca, 2013). Alegerile din 2022 au scos la iveală câteva femei cetățeni italieni de origine migrantă. Printre acestea se numără, Ouidad Bakkali, născută în Maroc, în prezent deputat; Antonella Moro Bundu, născută în Sierra Leone, face parte din Consiliul Municipal din Florența; Diye Ndiaye, antropolog de origine senegaleză, consilier în municipalitatea din Scandicci (Florența) din 2014; și Veronica Atitsogbe, de origine togoleză, în prezent consilier municipal în Verona, devenind prima italiancă din a doua generație care a intrat în consiliul municipal (Sachy, 2022).

5. Participarea femeilor migrante la viața democratică

Asociațiile sau grupurile de femei migrante joacă un rol important în promovarea participării în societatea italiană. În Italia, în anii 1970, primele asociații ale femeilor migrante au fost înființate în momentul în care femeile migrante au sosit pentru prima dată în țară ca lucrătoare casnice (Chiappelli, 2016). În anii '80, femeile migrante au început să organizeze rețele de sprijin reciproc și solidaritate la nivel național. Printre acestea se numărau organizații ale femeilor migrante, cum ar fi Consiliul femeilor filipineze și Asociația femeilor din Capul Verde (Ibid.).

Example of Sustinerea ADRI a condus la formularea a două întrebări scrise ale Parlamentului European privind problemele cu care se confruntă femeile migrante și familiile transnaționale, precum și la colectarea de date privind copiii rămași în urmă (2016); intensificarea acțiunii UE pentru protejarea drepturilor familiilor transnaționale (2022), deoarece multe femei care emigrează își lasă copiii, uneori foarte mici, în țara de origine, pentru a lucra ca menajere sau "îngrijitoare" care au grijă de persoanele în vârstă.

Prin intermediul acestor organizații, femeile migrante desfășoară diferite activități, inclusiv sprijinirea integrării profesionale a femeilor migrante și acțiuni de advocacy pentru a influența legislația și schimbările de politică (Ibid.).

Un exemplu în acest sens este, Asociația Femeilor Române din Italia, sau ADRI, care se implică de ani de zile în promovarea drepturilor femeilor migrante române, în conștientizarea rolului important al acestora în economie și societate. De exemplu, ADRI, împreună cu Romanian Women's Lobby (RoWL), a organizat un atelier de lucru, "Femeile din România nu sunt o minoritate - campania 50/50",¹⁶ care a avut loc la 2 noiembrie 2022 la București, România. Evenimentul a fost organizat ed în cadrul proiectului „GLORIA - feminismul și abordarea strategică a egalității de gen” de către Fundația Centrul de Mediere și Securitate Comunitară (CMSC), în parteneriat cu RoWL, cu sprijinul Partidului Verde din România. Temele abordate în cadrul atelierului vor fundamenta viitoarele note politice și vor face recomandări pentru noi politici de reducere a inegalităților în ceea ce privește reprezentarea femeilor în poziții de decizie în politica românească și italiană.¹⁷ ADRI desfășoară, de asemenea, activități de advocacy la nivelul UE - de exemplu, a contribuit la mai multe întrebări scrise ale Parlamentului European referitoare la problemele cu care se confruntă femeile migrante și familiile transnaționale, precum și la colectarea de date privind copiii rămași în urmă.¹⁸

Tabelul de mai jos prezintă alte organizații de femei migrante și organizații conduse de femei care sprijină femeile migrante din Italia:

¹⁶ <https://www.facebook.com/media/set/?vanity=FeminismGLORIA&set=a.159347323453070>

¹⁷ <https://www.facebook.com/media/set/?vanity=FeminismGLORIA&set=a.159347323453070>

¹⁸ Activitatea de advocacy a ADRI a dus la formularea a două întrebări scrise ale Parlamentului European privind problemele cu care se confruntă femeile migrante și familiile transnaționale, precum și la colectarea de date privind copiii rămași în urmă (2016); Intensificarea acțiunii UE pentru protejarea drepturilor familiilor transnaționale (2022), deoarece multe femei care emigrează își lasă copiii, uneori foarte mici, în țara de origine pentru a lucra ca menajere sau "îngrijitoare" care au grijă de persoanele în vârstă. A se vedea următoarele articole: <https://www.facebook.com/media/set/?vanity=FeminismGLORIA&set=a.159347323453070>; https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-8-2016-002577_IT.html?redirect; https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2022-000192_IT.pdf; <https://aic.camera.it/aic/scheda.html?numero=4/00170&ramo=CAMERA&leg=19>; <https://www.facebook.com/watch/?v=875624330142482> Eleonora Evi și Silvia Dumitrache; <https://pace.coe.int/en/news/8022/leaving-millions-of-labour-migrants-children-without-parental-care-is-a-violation-of-human-rights->

Associazione Differenza Donna/Donne Migranti primește și găzduiește femei migrante care sosesc în Italia pentru reîntregirea familiei sau pentru a munci; printre acestea se numără femei care sunt victime ale violenței în țara de origine și în Italia și care au nevoie să fie însoțite într-o călătorie lungă care necesită reconstrucția unei identități psiho-fizice. www.differenzadonna.org/donne-migranti/

Associazione Stella sprijină accesul femeilor migrante la piața muncii din Italia. Aceasta le sprijină pe femeile migrante în crearea și îmbunătățirea CV-urilor lor, pentru a se perfecționa și a avea acces la oportunități de formare.

<https://www.facebook.com/stella.associazione>

Casa di Ramia este un centru intercultural care găzduiește femei italiene și migrante și copiii acestora. De-a lungul anilor, multe asociații diferite de femei migrante au devenit parte a casei și a activităților sale. Aceasta a devenit un loc de întâlnire unde femeile migrante își desfășoară activitățile, se întâlnesc cu alte persoane și

6. Măsuri pentru promovarea și îmbunătățirea participării femeilor migrante în Italia

În prezent, nu există niciun efort pentru a include femeile migrante în politica sau în procesul de luare a deciziilor publice. Pe lângă nivelul național, multe regiuni au creat organisme consultative pentru a reuni părțile interesate de integrare, iar autoritățile locale au desfășurat consultări publice (Chiappelli, 2016). Cu toate acestea, participarea organizațiilor societății civile ații și a experților variază semnificativ de la o regiune la alta și nu este axată pe gen. În plus, aceste eforturi rămân în mare măsură de sus în jos. De asemenea, consultările publice implică rareori consiliile teritoriale pentru imigrație, organismele consultative care funcționează la nivel provincial sub mandatul Ministerului de Interne.

Un exemplu de bună practică care implică migranții și este condus în primul rând de aceștia este consiliul consultativ al migranților din Napoli, (InfoMigrants, 2021). Sarcina sa principală este de a prezenta propuneri consiliului municipal pentru a îmbunătăți condițiile de viață ale migranților și, în cele din urmă, de a influența politicile de migrație. Participă

reprezentanți ai diverselor comunități străine care trăiesc în Napoli, deși nu există nicio acțiune pentru a crea paritate de gen .

ONG-uri precum Action Aid Italia au făcut, de asemenea, presiuni pentru o mai mare participare a migranților. În 2021, a lansat proiectul "Migrant Voices Heard",¹⁹ care promovează implicarea migranților prin intermediul consiliilor de migranți, ca actori direcți ai schimbării, prin procese de participare și cetățenie activă. Aceste procese vor fi definite și construite de organizațiile și comunitățile de migranți din teritoriile vizate, în colaborare cu autoritățile locale și organizațiile societății civile.

Concluzie

Este nevoie de un răspuns coordonat la o abordare sensibilă la dimensiunea de gen atunci când vine vorba de integrarea migranților, în special pentru a spori participarea femeilor migrante. Acest lucru poate fi realizat prin asigurarea dialogului între societatea civilă și guvern, pentru a face schimb de bune practici și a identifica lacunele; colectarea sistematică de date defalcate pe sexe; o mai bună furnizare de informații pentru femeile migrante (de exemplu, furnizarea de informații privind drepturile și resursele în diferite limbi); participarea activă a organizațiilor de femei în special a organizațiilor conduse de femei migrante la consultările publice; și o mai bună finanțare a organizațiilor de femei migrante și a organizațiilor de femei care sprijină femeile migrante.

Resurse

- Alberta Giorgi, 2012- The Cultural Construction of Migrant Women in the Italian Press, <http://journals.openedition.org/eces/1026>; DOI: <https://doi.org/10.4000/eces.1026>
- Alessandra Tosi (2020) - Articolul *Femeile migrante sunt primele care suferă din cauza diferențelor de remunerare între femei și bărbați din Italia taly's gender pay gap*, Italics Magazine, <https://italicsmag.com/2020/11/30/on-italys-gender-pay-and-data-gap-and-migrant-women/>
- Amnesty International. (22 octombrie 2021). *Italia: Lucrătorii din domeniul sănătății și al asistenței medicale se confruntă cu represalii pentru că au vorbit în timpul pandemiei Covid-19*. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/10/italy-health-and-care-workers-face-reprisals-for-speaking-out-during-covid-19-pandemic/>
- Annalisa Rosselli (2014) - Politica privind egalitatea de gen în Italia , Parlamentul European - [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2014/493052/IPOL- FEMM_NT\(2014\)493052_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2014/493052/IPOL- FEMM_NT(2014)493052_EN.pdf)
- ANSA (2023) - CE deschide o procedură de infringement privind salariul cetățenilor https://www.ansa.it/english/news/politics/2023/02/15/ec-opens-infringement-procedure-over-citizenship-wage_5639aea3-881c-4930-a3e3-5cf65fdc5eeb.html
- ADRI - ASSOCIAZIONE DONNE ROMENE IN ITALIA - <https://adriassociazione.wordpress.com/>
- Universitatea Bocconi (2023) - Italia, un studiu de caz real al leadershipului feminin, <https://www.viasarfatti25.unibocconi.eu/notizia.php?idArt=25213>
- Caroline Criado Perez (2020) - Trebuie să reducem decalajul de gen în materie de date prin includerea femeilor în algoritmi noștri, <https://time.com/collection/davos-%202020/5764698/gender-data-gap/>
- Centro Studi e Ricerche IDOS (2021) *Comunicat de presă: CS: Lavoro domestico*, assindatcolf-idos: stranieri guadagnano 23% in meno degli italiani. Colf, badanti e baby sitter sono un'eccezione: <https://www.dossierimmigrazione.it/cs-lavoro-domestico/>
- Centrul de Cercetare CESPI (2019) - Femeile migrante sunt victimele "decalajului de gen" financiar în Italia - <https://www.infomigrants.net/en/post/17755/migrant-women-are-victims-of-financial-gender-gap-in-italy>
- Claudia Fusani (2022) I primi stranieri eletti in Parlamento, La Repubblica- <http://temi.repubblica.it/metropoli-online/i-primi-stranierieletti-in-parlamento/>

- Chiappelli, T. 2016. *Femeile migrante din Italia între excludere și participare activă. O perspectivă de gen în incluziune. Studii culturale comparate: European and Latin America Perspectives 2*: 37-48 <https://oajournals.fupress.net/index.php/ccselap/article/view/8089/8087> <https://oajournals.fupress.net/index.php/ccselap/article/view/8089/8087>
- Degani, P. (2022). Munca domestică/de îngrijire și exploatarea gravă. Limitele schemelor italiene de regularizare a migranților. *Frontiers of Human Dynamics*, 4. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fhumd.2022.818351/full>
- Di Orizonti Politici (2020): Mai multe femei în politică, dar fără mari puteri - La Voce <https://www.lavoce.info/archives/67586/piu-donne-in-politica-ma-senza-grandi-poteri/>
- Drazanova, L. și Geddes, A. (20 iunie 2022). *Europenii salută refugiații ucraineni, dar guvernele trebuie să arate că se pot descurca*. <https://blogs.eui.eu/migrationpolicycentre/attitudes-towards-ukrainian-refugees-and-the-responses-of-european-governments/>
- Elvio Pasca 2013 Nuovi italiani in Parlamento. Ce la fanno solo Kyenge și Chaouki, <https://stranieriinitalia.it/attualita/nuovi-italiani-in-parlamento-ce-la-fanno-solo-kyenge-e-chaouki/amp/>
- Comisia Europeană (2021) *Cartografierea principalelor organizații conduse de migranți în UE* - https://ec.europa.eu/migrant-integration/special-feature/mapping-key-migrant-led-organisations-across-eu_en
- Comisia Europeană (2021) - Guvernanța integrării migranților în Italia https://ec.europa.eu/migrant-integration/country-governance/governance-migrant-integration-italy_en
- Institutul European pentru Egalitate de Gen (2022) - Indicele european al egalității de gen, Italia, <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2021/country/IT>
- Centrul European pentru Drepturile Romilor. (2002, 7 noiembrie). *Legea dură privind imigrația adoptată în Italia*.
<http://www.errc.org/roma-rights-journal/harsh-immigration-law-passed-in-italy>
- Fusani, C. (2022). *I primi stranieri eletti in Parlamento*, La Repubblica.
<http://temi.repubblica.it/metropoli-online/i-primi-stranierieletti-in-parlamento/>
- Giorgi, A. (2012). *The cultural construction of migrant women in Italian press*. <https://doi.org/10.4000/eces.1026>
- Human Rights Watch (2023) Raport mondial: Italia/-<https://www.hrw.org/world-report/2023/country-chapters/italy>

- Ilaria Boiano - (2022) - *Participarea politică a femeilor migrante și refugiate ca premisă esențială pentru egalitatea de gen și o democrație veritabilă* - Consulting EUTH Project - <https://consultingeuthproject.eu/2022/06/01/migrant-and-refugee-womens-political-participation-as-essential-prerequisite-for-gender-equality-and-genuine-democracy>
- InfoMigranți. (3 mai 2018). *Un nou consiliu municipal pentru imigranți a fost înființat în Napoli, Italia.*
- <https://www.infomigrants.net/en/post/7878/new-immigrant-town-council-set-up-in-naples-italy>
- Dezvoltare umană integrală 2022 Migranți/Refugiați, <https://migrants-refugees.va/country-profile/Italy/>
- Parlamentul italian (2009) - *Proiectul de lege privind securitatea adoptat în 2009* <http://www.parlamento.it/parlam/leggi/09094l.htm>
- Juliani M.Campisi, Cecilia Emma Sottilotta (2022) - <https://www.iai.it/en/pubblicazioni/italys-far-right-and-migration-debate-implications-europ-article> în *Istituto Affari Internazionali*
- Marchese, M. (2021). *În Italia, exploatarea instituționalizată a lucrătorilor de îngrijire migranți a fost exacerbată de pandemie.* <https://www.equaltimes.org/in-italy-the-institutionalised?lang=en#.ZDLKzHZBy3C>
- Maria Elena Pontecorvo, (2023), articolul *Indagine Istat: stranieri e naturalizzati nel mercato del lavoro italiano*, *Stranieri in Italia Magazine* <https://stranieriinitalia.it/attualita/indagine-istat-stranieri-e-naturalizzati-nel-mercato-del-lavoro-italiano>
- Marta Sachy 2022 *Afroitaliani in politica* <https://www.africarivista.it/afroitaliani-in-politica/208614/>
- Susi Meret, Elisabetta Della Corte, Maria Sangiuliano (2013) - *Atacurile rasiste împotriva lui Cécile Kyenge și mitul durabil al italianului "simpatic"* , Open Democracy <https://www.opendemocracy.net/en/can-europe-make-it/racist-attacks-against-cecile/>
- Ministerul Muncii și Politicilor Sociale din Italia (2022) - *Raport anual privind situația imigranților pe piața muncii din Italia*, https://ec.europa.eu/migrant-integration/library-document/2022-annual-report-labour-market-situations-immigrants-italy_en
- Ministero della Salute (2020) - *Relazione Del Ministro Della Salute Sulla Attuazione Della Legge Contenente Norme Per La Tutela Sociale Della Maternità E Per L'interruzione Volontaria Di Gravidanza (Legge 194/78)* – https://www.salute.gov.it/imgs/C_17_pubblicazioni_3236_allegato.pdf
- Nadan Petrovic (2022): *Quanti stranieri candideranno le forze politice italiene? Le formiche* <https://formiche.net/2022/08/elezioni-stranieri-migranti/>

- Oiza Obasuyi (2022) - *Partecipazione Politica Persone Straniere Italia*, Fondazione Feltrinelli <https://fondazionefeltrinelli.it/partecipazione-politica-persone-straniere-italia/>
- Pasca, E. (2013). *Nuovi italiani in Parlamento. Ce la fanno solo Kyenge e Chaouki*, <https://stranieriinitalia.it/attualita/nuovi-italiani-in-parlamento-ce-la-fanno-solo-kyenge-e-chaouki/amp/>
- Petrovic, N. (2022): *Quanti stranieri candideranno le forze politiche italiane? Le formiche* <https://formiche.net/2022/08/elezioni-stranieri-migranti/>
- Piattaforma Ipsos Digitale (2022) - *Dreptul la avort în Italia: majoritatea cetățenilor sprijină întreruperea voluntară a sarcinii legale* - <https://www.ipsos.com/it-it/diritto-aborto-italia-maggioranza-cittadini-supporta-interruzione-volontaria-gravidanza-legale>
- PICUM. (14 decembrie 2021). *Programul de regularizare Italia 2020 îi lasă pe mulți în urmă*. <https://picum.org/italy-2020-regularisation-scheme-leaves-many-behind/>
- Redattore sociale, 2023: *L'immigrazione femminile in Italia: preziosa, spesso fondamentale, ma sempre più svilta* https://www.redattoresociale.it/article/notiziario/l_immigrazione_femminile_in_italia_preziosa_spesso_fondamentale_ma_sempre_piu_svilta?UA=11580724-2
- Reuters. (3 decembrie 2021). *Guvernul italian ia măsuri pentru a lua măsuri împotriva violenței împotriva femeilor*. <https://www.reuters.com/world/europe/italian-govt-moves-crack-down-violence-against-women-2021-12-03/>
- Sachy, M. (2022). *Afroitaliani in politica*. <https://www.africarivista.it/afroitaliani-in-politica/208614/>
- Simona Aimar (2013). *Ascensiunea femeilor în politica italiană* - Open Democracy - <https://www.opendemocracy.net/en/can-europe-make-it/rise-of-women-in-italian-politics/>
- Susi Meret, Elisabetta Della Corte, Maria Sangiuliano (2013). *Atacurile rasiste împotriva lui Cécile Kyenge și mitul durabil al italianului "simpatic"*, Open Democracy <https://www.opendemocracy.net/en/can-europe-make-it/racist-attacks-against-cecile/>
- UNICEF. (2021). *Impactul COVID-19 asupra violenței bazate pe gen: răspunsul refugiaților și migranților*. <https://www.unicef.org/eca/media/15751/file>
- Wallis, E. (11 aprilie 2022). *'Sistemul este stricat': În interiorul unui centru de primire italian din Sicilia*. <https://www.infomigrants.net/en/post/44476/the-system-is-broken-inside-an-italian-reception-center-in-sicily>

- Wallis, E. (12 aprilie 2023). *Italia declară starea de urgență din cauza situației migranților*.
<https://www.infomigrants.net/en/post/48151/italy-declares-state-of-emergency-over-migrant-situation>

